

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВЕДЕННЯ МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В АГРОЛАНДШАФТАХ УКРАЇНИ

Динамічне зниження чисельності мисливської фауни агроландшафтів нині перетворюється в екологічну проблему континентального масштабу. Зокрема криза популяцій зайця-русака (зайця сірого) та куріпки сірої протягом останніх 30 років активно обговорюється науковцями Центральної та Західної Європи, тоді як у країнах СНД цим питанням донедавна приділялося недостатньо уваги. Порівняно з розвиненими країнами Євросоюзу, де серед головних негативних чинників вчені виділяють загальну трансформацію природних ландшафтів в антропогенні з інтенсивним землеробством та різноманітні обмеження в управлінні популяціями хижаків, в Україні, крім наявності зазначених проблем, варто відмітити ряд інших, пов'язаних переважно з недосконалістю нормативно-правового забезпечення мисливського господарювання (Івануса А.В і ін., 2012) та сільськогосподарського виробництва в цілому.

Так, аналізуючи головну законодавчу базу країни у сфері охорони довкілля, варто звернути увагу на статтю 40 («Запобігання загибелі тварин під час здійснення виробничих процесів та експлуатації транспортних засобів») Закону України «Про тваринний світ», яка зобов'язує підприємства, установи, організації і громадян вживати заходів для запобігання загибелі тварин під час здійснення виробничих процесів, у тому числі проведення сільськогосподарських робіт. Попри це, донині не створено цільових підзаконних актів які б регламентували окремі способи та засоби сільськогосподарського виробництва у відповідності до зазначеної статті. Примітно, що подібні нормативно-правові акти до відповідних статей аналогічних законів введені в дію у більшості країн СНГ, у тому числі в РФ, ще з середини-кінця 90-х років ([Постановление Правительства РФ от 13 августа 1996 г. N 997 "Об утверждении Требований по предотвращению гибели объектов животного мира при осуществлении производственных процессов, а также при эксплуатации транспортных магистралей, трубопроводов, линий связи и электропередачи"](#)). У різних модифікаціях останнього документа, на рівні федеральних округів і областей, регламентовані зокрема тактичні схеми руху техніки, технології, спецобладнання для сільськогосподарських агрегатів тощо, котрі виключають можливість масової загибелі диких тварин. Запровадження подібних постанов в Україні нині є нагальною необхідністю і фундаментальною основою для поліпшення показників ведення мисливського господарства в агроландшафтах та збереження біорізноманіття польової фауни.

Слід також звернути увагу на дисбаланс у правах та повноваженнях основних та другорядних (співкористувачів) користувачів сільськогосподарськими угіддями, а також на незадовільний рівень контролю державними екологічними службами виконання покладених на них обов'язків. Згідно чинного законодавства співкористувачі, які в даному випадку представлені користувачами мисливських угідь, повинні отримувати погодження від основних користувачів (аграріїв) на ведення своєї діяльності. В той час працівники мисливських організацій не наділені державою повноваженнями які дають змогу їм контролювати агротехнічну діяльність основних користувачів хоча б на рівні громадських інспекторів з охорони довкілля. Отже працівники мисливського господарства, які мають безпосередню зацікавленість у збереженні ресурсів дичини, позбавлені основних законних повноважень у інспекції юридичних осіб.

Варто зауважити про відсутність чітких механізмів ідентифікації та відшкодування збитків заподіяних сільгоспвиробниками мисливському господарству. Адже, крім випадків отруєння пестицидами, масову загибель тварин важко обліковувати і практично не можливо інкримінувати аграріям. Як результат, кількість правопорушень, зафіксованих з цього приводу державними екологічними інспекціями, залишається аномально низькою на одиницю площі та душу населення.

Перехід до ринкових відносин стимулює у сільгоспідприємств меркантильну зацікавленість у монокультурному виробництві, переважно олійних культур, сої та кукурудзи на зерно. Останнє суперечить екологічним принципам сталого розвитку агроландшафтів та гальмує відновлення більшості популяцій польової мисливської фауни, для якої великі площі зазначених культур не становлять особливої захисної та кормової цінності, а для зайця-русака створюють умови просторової ізоляції. Слід зазначити, що наведена проблема знову ж таки нині не підлягає чіткому державному регулюванню.

У зв'язку з вищезазначеним доречними нині виглядають заходи спрямовані на подальше вдосконалення еколого-правових норм державного регулювання сільсько- та мисливськогосподарської діяльності. Вважаємо, першочерговим завданням повинна стати розробка дієвих правових важелів формування оптимальної структури агроландшафтів з урахуванням не лише сільськогосподарських, а й природоохоронних та, за необхідності, рекреаційних завдань. Окрему увагу варто приділити зрівноваженню прав та повноважень основних і другорядних користувачів угіддями, розробці ефективної системи моніторингу, ідентифікації та відшкодування збитків заподіяних довкіллю в процесі екологічно несумлінного землеробства чи мисливського господарювання.